

**TURISM
ȘI
DEZVOLTARE DURABILĂ**

ELENA MATEI

**TURISM
ȘI
DEZVOLTARE DURABILĂ**

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2016

Referenți științifici: Prof. univ.dr. Nicolae Ciangă
Prof. univ.dr. Felicia Aurelia Stăncioiu

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Monica Balaban

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MATEL, ELENA

Turism și dezvoltare durabilă / Elena Matei. - București : Editura
Universitară, 2016
Conține bibliografie
ISBN 978-606-28-0530-2

338.48

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/978-6062805302

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2016
Editura Universitară
Editor: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUPRINS

INTRODUCERE	11
1. NOȚIUNI INTRODUCATIVE. DEZVOLTARE DURABILĂ. TURISM DURABIL	13
1.1. Conceptul de dezvoltare durabilă	13
1.2. Turismul durabil: concept, principii, direcții majore	16
1.3. Limite și controverse în dezvoltarea durabilă a turismului	20
2. ACTORII IMPICAȚI ÎN POLITICILE DE DEZVOLTARE DURABILĂ ...	23
2.1. Rolul organismelor mondiale în dezvoltarea durabilă	23
2.2. Uniunea Europeană și organismele regionale către o dezvoltare durabilă a turismului	26
2.3. Națiunile și politicile dezvoltării durabile	29
2.4. Turismul - furnizor de dezvoltare durabilă	29
2.5. Implicarea agenților economici din turism	31
2.6. Organizațiile non-guvernamentale și turismul durabil	31
2.7. Rolul comunităților locale și turiștilor în dezvoltarea durabilă a turismului	32
2.8. Parteneriate pentru turismul durabil	34
3. MEDIUL ȘI TURISMUL: RESURSE, IMPACTE, MĂSURI	37
3.1. Atmosfera și turismul	37
3.1.1. Mediul aerian ca resursă turistică	37
3.1.2. Impactul turismului asupra mediului aerian	41
3.1.3. Sistemul de monitorizare a calității aerului	43
3.2. Interacțiuni între mediul acvatic și turism	44
3.2.1 Hidrosfera ca resursă turistică multivalentă	44
3.2.2. Monitorizarea calității apelor	45
3.2.3. Impactul turismului asupra hidrosferei	46
3.3. Raporturi între biosferă și activitățile turistice	46
3.3.1. Biodiversitatea ca resursă turistică	46
3.3.2. Serviciile biosferei pentru turism	48
3.3.3. Impactul turismului asupra biosferei	49
3.4. Pedosfera și turismul	50
3.5. Litosfera: geomorfositurile și turismul	51
3.5.1. Impactul turismului asupra geomorfositurilor	53
3.6. Antroposfera și turismul	53
3.6.1. Oferta și problemele generale ale mediului antropoc	53
3.6.2. Impactul turismului asupra antroposferei	54
3.7. Serviciile mediului înconjurător pentru turism	56

4.	SUSTENABILIZAREA INFRASTRUCTURII TURISTICE	59
4.1.	Sustenabilizarea infrastructurii turistice	59
4.1.1.	Sustenabilizarea infrastructurii cu funcție de cazare	59
4.1.2.	Structurile de cazare turistică ecologice.....	60
4.2.	Dezvoltarea durabilă a unităților cu funcție de alimentație publică.	65
4.3.	Agrementul turistic și dezvoltarea durabilă.....	69
4.3.1.	Agrementul pentru sporturile de iarnă	71
4.3.2.	Agrementul acvatic	72
4.3.3.	Ciclismul și echitația.....	75
4.3.4.	Activități în agrementul de aventură	76
4.3.5.	Structuri complexe pentru divertisment	77
4.4.	Cerințe pentru dezvoltarea durabilă a infrastructurii de balneatie	80
4.5.	Infrastructura mobilităților în turism.....	83
4.5.1.	Transporturile rutiere și turismul.....	84
4.5.2.	Transporturile turistice feroviare.....	85
4.5.3.	Transporturile aeriene și turismul	86
4.5.4.	Transporturile turistice pe apă.....	88
4.5.5.	Transporturile turistice pe cablu.....	89
4.5.6.	Transportul cu propulsie biologică și turismul.....	89
4.6.	Serviciile suplimentare	90
5.	TIPURI ȘI FORME DE TURISM DURABIL.....	94
5.1.	Ecoturismul și paradigma dezvoltării durabile.....	95
5.2.	Turismul de voluntariat	97
5.3.	Turismul pro-sărăcie, o nouă abordare în dezvoltarea durabilă.....	99
5.4.	Agroturismul	101
5.5.	Turismul responsabil.....	103
6.	DEZVOLTAREA DURABILĂ A DESTINAȚIILOR TURISTICE	107
6.1.	Conceptul de destinație turistică	107
6.2.	Dimensiunile destinațiilor turistice	108
6.3.	Destinații turistice durabile	109
6.4.	Țările - susținătoare ale destinațiilor turistice durabile.....	110
6.5.	Factorii de dezvoltare a unei destinații turistice durabile	111
6.5.1.	Resursele turistice naturale și antropice	111
6.5.2.	Calitatea mediului înconjurător.....	112
6.5.3.	Comunitățile locale	113
6.5.4.	Consumatorii de turism	114
6.5.5.	Gestionarea destinațiilor	116
6.6.	Evaluarea, monitorizarea, certificarea destinațiilor durabile.....	119
7.	ASPECTE METODOLOGICE PRIVIND ANALIZA DEZVOLTĂRII DURABILE A TURISMULUI	126

7.1. Metodologia de cercetare. Aspecte teoretice.....	126
7.1.1. Importanța observațiilor de teren și/sau laborator.....	126
7.1.2. Surse de informații și de obținere a datelor.....	127
7.1.3. Prelucrarea datelor.....	129
7.2. Analize cantitative.....	129
7.2.1. Indicatorii primari și derivați.....	130
7.2.2. Indicatorii agregați: amprenta ecologică, amprenta de apă și de carbon.....	134
7.3. Metode de cercetare socio-geografice.....	142
7.3.1. Metode de cercetare cantitativă.....	142
7.3.2. Metode de cercetare calitativă.....	146
7.4. Repere pentru utilizarea GIS.....	148
7.5. Alte metode de cercetare.....	149
8. DEZVOLTAREA DURABILĂ ȘI TURISMUL ÎN ROMÂNIA.....	154
8.1. Aspecte diacronice ale dezvoltării turismului în România.....	154
8.2. Evaluarea bazei de cazare turistică.....	157
8.3. Oferta bazei de alimentație în turism.....	166
8.4. Agreementul turistic.....	168
8.5. Presiuni, conflicte, disfuncționalități.....	170
8.6. Personalul din turism.....	185
8.7. Destinații durabile în urgență.....	186
Anexe.....	189

CONTENT

INTRODUCTION	11
1. INTRODUCTION. SUSTAINABLE DEVELOPMENT. SUSTAINABLE TOURISM.....	13
1.1. The concept of sustainable development	13
1.2. Sustainable tourism: concept, principles, major directions	16
1.3. Limits and controversy in sustainable tourism development	20
2. IMPLIED ACTORS IN SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICIES..	23
2.1. The role of global sustainable development bodies	23
2.2. European Union and regional organizations orientation towards sustainable development of tourism	26
2.3. Nations and sustainable development policies	29
2.4. Tourism- supplier of sustainable development	29
2.5. The involvement of economic companies in tourism.....	31
2.6. NGOs and sustainable tourism	31
2.7. The role of local communities and tourists in sustainable tourism development.....	32
2.8. Partnerships for sustainable tourism.....	34
3. ENVIRONMENT AND TOURISM: RESOURCES, IMPACTS, MEASURES	37
3.1. Air and tourism	37
3.1.1. Air as a tourist resource	37
3.1.2. Environmental impact of tourism on the atmosphere.....	41
3.1.3. Air quality monitoring system	43
3.2. Interactions between waters and tourism	44
3.2.1. Hydrosphere as a multivalent tourist resource	44
3.2.2. Water quality monitoring	45
3.2.3. The impact of tourism on the hydrosphere	46
3.3. Relations between the biosphere and tourism activities	46
3.3.1. Biodiversity as a tourist resource	46
3.3.2. Biosphere services for tourism.....	48
3.3.3. The impact of tourism on the biosphere	49
3.4. Pedosphere and tourism	50
3.5. Lithosphere: geomorphosites and tourism	51
3.5.1. The impact of tourism on geomorphosites.....	53
3.6. The antropsphe and tourism	53
3.6.1. Tourism offer and general problems of man-made environment	53
3.6.2. The impact of tourism on the antropsphe	54
3.7. Environment services for tourism	56

4.	SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM INFRASTRUCTURE .	59
4.1.	Sustainability of tourism infrastructure	59
4.1.1.	Sustainability of accommodation structures.....	59
4.1.2.	Ecological tourist accommodation	60
4.2.	Sustainable development of tourism food units	65
4.3.	Leisure tourism and sustainable development	69
4.3.1.	Recreational for winter sports	71
4.3.2.	Recreational water sports	72
4.3.3.	Byke and horse riding	75
4.3.4.	Adventure leisure activities	76
4.3.5.	Entertainment complex structures	77
4.4.	Requirements for sustainable development of spa structure	80
4.5.	Mobility in tourism	83
4.5.1.	Road transport and tourism	84
4.5.2.	Tourist transport rail	85
4.5.3.	Aviation and tourism.....	86
4.5.4.	Water transport and tourism.....	88
4.5.5.	Cable tourist transport.....	89
4.5.6.	Biological powered transport and tourism	89
4.6.	Supplimentary services in tourism.....	90
5.	TYPES AND FORMS OF SUSTAINABLE TOURISM	94
5.1.	Ecotourisand sustainable development paradigm	95
5.2.	Voluntary tourism	97
5.3.	Pro-poverty tourism, a new approach to sustainable development	99
5.4.	Agri-tourism	101
5.5.	Responsible tourism.....	103
6.	SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURIST DESTINATIONS.....	107
6.1.	The concept of tourist destination	107
6.2.	Dimensions of tourist destinations	108
6.3.	Sustainable tourist destinations	109
6.4.	Countries - supporters of sustainable tourist destinations	110
6.5.	Developmet factors for sustainable tourist destinations	111
6.5.1.	Nature and anthropical tourist resources.....	111
6.5.2.	Environmental quality	112
6.5.3.	Local communities	113
6.5.4.	Consumers tour	114
6.5.5.	Managing destinations	116
6.6.	Assessing, monitoring, certification of sustainable destinations.....	119
7.	METHODOLOGICAL ISSUES CONCERNING THE ANALYSIS OF SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT	126

7.1. The research methodology. Theoretical overview	126
7.1.1. The importance of field and /or laboratory observations	126
7.1.2. Sources of information and data acquisition	127
7.1.3. Data processing.....	129
7.2. Quantitative analysis	129
7.2.1. Primary and derived indicators	130
7.2.2. Aggregated indicators: ecological footprint, water footprint and carbon footprint	134
7.3. Socio-geographic research methods	142
7.3.1. Quantitative research methods	142
7.3.2. Qualitative research methods	146
7.4. Highlights for using GIS	148
7.5. Other research methods	149
8. ROMANIA TOURISM AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT PERSPECTIVES	154
8.1. Diachronic aspects for the development of tourism in Romania	154
8.2. Analysis of tourist accommodation infrastructure.....	157
8.3. Tourism food offer	166
8.4. Leisure facilities	168
8.5. Stress, conflicts, disruptions	170
8.6. Tourism staff	185
8.7. Emergent sustainable destinations	186
Annexes	189

INTRODUCTION

The sustainable development paradigm asks humankind to stay in equilibrium with the environment for the welfare of the planet and the self-interest of human society. Many nations developing their tourism industry have initiatives of making tourism more sustainable, but they face many issues. Among these may be mentioned: the ad hoc development of infrastructure which conflict with the environment through ecological requirements failure, uncontrolled flows of tourists, the effects of climatic change etc. In this respect, it is necessary a conjugate effort to identify the tools for sustainable tourism, to build future projects for and with consumers, researchers, local communities, private/public stakeholders.

Without claiming that this book comprehensively discusses the issue of sustainable tourism development, in fact it aims to provide a platform for better understanding of the topic for students and scholars interested in. In this framework, the book takes a geographical approach to its coverage of sustainable tourism, nested within the framework of sustainable development goals, starting with an overview of principles, organizations, actors, and beneficiaries. Other subjects addressed in the course are: the environment as a tourist resource, impacts of tourist activities on components of the environment, types and forms of sustainable tourism, what are the requirements of a sustainable destination. A chapter is aimed at clarifying certain concepts related to tools that can be used by students as a methodology for the analysis of certain themes on sustainable tourism. The last chapter provides a brief diagnosis of the Romania's tourist industry, and some indicators useful in assessing sustainable development.

I hope that this book will be helpful to all interested in sustainable development of tourism in Romania.

This book is based on experiences and observations in different places on five continents, and especially in U.S., for which I thank Prof. W.S. Keeton and the Trust for Mutual Understanding for funding the scientific exchange. In Romania, these experiences were provided through

cooperation with the Tourism Marketing Organization of Romania, National Tourism Authority, and stakeholders in the tourism market, local communities, and non-governmental organizations.

Author,

CAPITOLUL 1

NOȚIUNI INTRODUCTIVE. DEZVOLTARE DURABILĂ. TURISM DURABIL

1.1. Conceptul de dezvoltare durabilă

De-a lungul istoriei omenirii s-au conturat modele de dezvoltare diferite în funcție de treapta de dezvoltare a generațiilor din punct de vedere economic, social, cultural etc. La începutul secolului XXI se observă o creștere deosebită a populației la peste 7 miliarde de locuitori, cu o tendință generală de raportare la modelul economic și de viață al statelor foarte dezvoltate economic, deziderat în consens cu dreptul la dezvoltare al ființei umane. În același timp, modelele de dezvoltare experimentate/aplicate au stimulat/generat o serie de disparități spațio-temporale economice, sociale și de mediu, fiind răspunzătoare parțial și de apariția unor probleme globale ambientale (schimbările climatice, deșertificarea, diminuarea biodiversității etc.) și ale omenirii (epuizarea unor resurse minerale, sărăcia, securitatea alimentară, energia, piața financiară, sănătatea etc.). În acest context, țările lumii sunt puse în fața situației de a gestiona această balanță între cererea crescândă pentru bunăstare și consumul resurselor mediului, de a soluționa multiplele inechități sociale și economice și mai ales cele legate de protecția, conservarea mediului înconjurător. Capacitatea limitată a planetei de a susține omenirea angajată într-un proces ascendent de dezvoltare impune modelarea continuă a cererii de resurse, în general, a omului în raport cu oferta mediului. În acest sens, soluția, găsită la finalul secolului XX și continuată în prezent, este asigurarea unei dezvoltări durabile atât transversal (intra-generații, spațial) cât și longitudinal (intergenerații, temporal).

Fără a intra în conținutul dezbaterilor economice, “pro” sau “contra”, de-a lungul ultimelor decenii ale secolului XX și începutul mileniului trei, s-au conturat etape care au marcat evoluția conceptului dezvoltare ca și aplicarea acestuia.

1. Necesitatea unei noi abordări de dezvoltare a omenirii este asociată anilor 1970, când, prin declanșarea crizei petrolului, au apărut îngrijorările

privind epuizabilitatea resurselor Terrei, poluarea mediului și creșterea economică¹.

2. Cristalizarea conceptului este asumat anului 1987, când, în Raportul Comisiei Mondiale pentru Mediu și Dezvoltare sau Raportul Brundtland (Our Common Future)² s-a utilizat termenul de dezvoltare durabilă, respectiv armonizarea protecției mediului cu creșterea economică pe termen cât mai lung.

3. 1992, Conferința ONU de la Rio de Janeiro, care a pus bazele acțiunilor de protecția mediului prin semnarea Convenției asupra schimbărilor climatice, a biodiversității, a “Agendei 21”, a “Declarației pentru mediu și dezvoltare”.

4. 2002, Conferința ONU de la Johannesburg, care a adus în ecuație și echitatea socială, condiție sinequanon a durabilității.

5. Etapa anilor 2000, prin stabilirea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM), (Waage și colab., 2010) de către UNEP, focalizate pe 8 priorități majore care trebuiau îndeplinite până în 2015 și redefinite după acest an.

6. 2012, Conferința Rio+20 sub egida ONU, care a propus un plan de dezvoltare ecologică numit “Viitorul pe care ni-l dorim”, axat pe rezolvarea problemelor planetei: sărăcia, foametea (“Provocarea: Foamete zero”), încălzirea globală, deșertificarea și epuizarea resurselor (Politici de economie verde) și a lansat obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) care vor fi implementate după anul 2015³.

Necesitatea stringentă a unei dezvoltări sustenabile a determinat organizațiile, organismele mondiale, regionale, naționale să implementeze strategii de dezvoltare durabilă axate pe rezolvarea problemelor impuse: creșterea economică, resursele alimentare, siguranța apei potabile, a locuinței, a educației în toate țările lumii, protecția mediului etc. La țintele

---

¹ Conferința Omului (sub egida ONU) din 1972, Stockholm, a analizat: problema mediului la nivel global, utilizarea resurselor naturale, creșterea economică și poluarea mediului. Stockholm Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Declaration) U.N. Doc.A/CONF 48/14 (1972).

² *Our Common Future: The World Commission on Environment and Development* (The Brundtland Report), G. Brundtland, editor. Oxford Press, 1987.

³ <http://www.undp.org/>.

prevăzute de Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului a aderat și România. În cadrul acestor direcții România s-a angajat printre altele la “Asigurarea durabilității mediului” (ODM 7), de care va beneficia și turismul, prin mai multe obiective țintă:

16: Creșterea gradului de împădurire de la 27% la 35% din suprafața țării, până în anul 2040;

17: Creșterea proporției ariilor protejate de la 2, 56% din suprafața țării, în anul 1990, la 10% în anul 2015;

18: Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;

19: Dublarea (până în anul 2015) procentului persoanelor care au acces la apă potabilă⁴.

Așadar, potrivit celor mai multe studii, *dezvoltarea durabilă* este un concept filozofic modern, care a marcat o schimbare de paradigmă a societății umane, potrivit căruia dezvoltarea trebuie să fie realizată într-un mod în care să se asigure nevoile actuale ale omenirii, dar să lase posibilitatea și generațiilor următoare să își satisfacă cerințele cel puțin la nivelul generațiilor prezente.

În fapt, omenirea “aspiră la realizarea dezvoltării economice pentru a securiza creșterea standardelor de viață și pentru a proteja și îmbunătăți mediul înconjurător” (Zăman și Gherasim, 2007).

Pilonii dezvoltării durabile sunt considerați mediul (ecologic), societatea (social) și economia (economic). În acest sens, dezvoltarea durabilă se referă la un nou mod de abordare economică, socio-umană și a capitalului natural (Bălțeanu și colab., 2006).

Deși există scepticism în ceea ce privește realizarea dezvoltării durabile, noi concepte pentru susținerea acestora sau implementare au fost înaintate pentru diverse domenii, politici, studii.

Astfel, dezvoltarea durabilă este legată de reziliență, abordarea integrată, co-participare etc.

Reziliența, un concept de factură ecologică, este capacitatea unui sistem de a absorbi perturbările și de a se reorganiza în timpul schimbărilor fără a-și schimba funcția (Holling, 1973). Reziliența presupune o capacitatea de primire a influențelor care să nu conducă la schimbări totale, un prag de

---

⁴ <http://www.undp.ro/mdg/mdgs-in-romania>

rezistență și de transformare nepericuloasă, o adaptare continuă la schimbări, dar și o nesiguranță a răspunsurilor (Walker și colab., 2004). Reziliența este un concept ce pleacă de jos în sus față de dezvoltarea durabilă văzută ca o paradigmă ce trebuie atinsă în general prin crearea, testarea și menținerea unor politici, acțiuni ce au un demers pornit de sus în jos. Înainte de a vedea cum se poate atinge dezvoltarea durabilă într-un sistem este necesară cunoașterea capacității de adaptare, de răspuns/de cooperare a acestuia în situații de schimbare din punct de vedere al mediului natural, social, economic la nivel global, regional, local (Matei și Matei, 2014).

Dezvoltarea integrată reprezintă un concept aplicat în multe contexte și domenii precum mediul înconjurător, sistemele de așezări umane, economie etc. Și presupune integrarea tuturor sistemelor și proceselor unui spațiu, într-un cadru complet, care să permită funcționarea ca un ansamblu unic ce urmărește o serie de obiective unificate. Deși termenul a apărut în ultimul deceniu al secolului XX, ca un instrument pentru dezvoltarea durabilă, el s-a cristalizat treptat în politica de dezvoltare, fiind menționat pentru Uniunea Europeană în Carta Leipzig (2007), (Matei și colab., 2013), la nivelul sistemelor de așezări și reluat în programele de dezvoltare Europa 2020.

Dificultățile întâmpinate în punerea în practică a dezvoltării durabile, în contextul evaluării rezilienței sistemelor, a abordării integrate au conturat ideea *co-participării* și mai departe a *co-dezvoltării*. Nimic nu generează durabilitate dacă nu există eforturi conjugate de la societate spre politici și invers, în cadrul segmentelor ce formează societatea și, în același timp, între elementele politicilor. O astfel de abordare permite responsabilizarea tuturor actorilor implicați în crearea, aplicarea, verificarea unei dezvoltări durabile, nu coboară centrul de greutate numai asupra unor segmente, ci permite circulația ideilor, acțiunilor multidirecționate.

1.2. Turismul durabil: concept, principii, direcții majore

Alături de alte sectoare ale economiei, turismul, care are cea mai rapidă rată de creștere, trebuie aliniat conceptului general de durabilizare. Încercările de ”a înverzi turismul”, de a stabili norme de clasificare, coduri de etică nu reprezintă decât etape care au potențat și susțin dezvoltarea

durabilă în turism. Premisele turismului durabil au fost politicile și acțiunile unor organisme internaționale, regionale, care prin strategii, parteneriate au reușit să atragă și să implice actorii din piața turistică, guverne sau instituții de cercetare, de multe ori promovate sau inițiate în cadrul unor conferințe.

Definit prima dată în anul 1995, la Conferința Mondială a Turismului Durabil, Lanzarote, *turismul durabil* reprezintă o activitate economică prin care se urmărește satisfacerea generației actuale de turiști, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de vizitatori să dețină măcar același acces la calitatea și cantitatea de resurse turistice. De fapt, el cere responsabilizarea tuturor părților implicate și o susținere permanentă cuplată la dinamica cercetărilor științifice, a demersurilor unor organisme larg implicate în dezvoltarea durabilă.

În acest sens, UNEP (Programul pentru Mediu al ONU), focalizat pe problematica mediului înconjurător, a inclus turismul în agenda afacerilor care pot genera plusvaloare în aplicarea dezvoltării durabile, un aliat în politicile și managementul protecției și conservării mediului. O serie de direcții strategice și de acțiune ale UNEP cum sunt ”Utilizarea resurselor în ritmul lor de reînnoire”, „Eco-inovațiile”, „Afaceri responsabile” etc.⁵ sunt tangibile în turism prin utilizarea resurselor de energie alternativă, susținerea unor noi alternative turistice (ecoturism, geo-turism etc.). IUCN/UICN (Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii) stimulează dezvoltarea unor activități turistice în consens cu politicile sale de conservare, UNESCO, protejarea patrimoniului cultural, Organizația Mondială a Turismului (OMT) susține trecerea turismului către obiectivele strategice ale dezvoltării durabile.

Comisia Europeană a stabilit prin programele de acțiune pentru mediu ținte clare privind dezvoltarea durabilă, motivând că Europa trebuie să devină ea însăși o destinație durabilă și că o cuplare cu un mediu nealterat, bine administrat poate genera resurse turistice pe care să le utilizeze și generațiile viitoare.

Conferințele mondiale de mediu, ale afacerilor turistice au adus în prim plan nevoia de a avea reglementări legislative, politici durabile, asigurarea cercetării și tehnologiei ca pârghii de achiziționare a inovațiilor

---

⁵ <http://www.unep.org/resourceefficiency>

care aduc durabilitate, abordări noi ale mediului din punct de vedere financiar-economic pentru a micșora fenomenele de utilizare nerațională a resurselor naturale, asigurarea formării și perfecționării profesionale prin care se pot schimba pozitiv mentalitățile și oferta serviciilor de calitate în armonie cu mediul.

Turismul durabil impune respectarea unor principii general valabile în dezvoltarea durabilă: echitatea în cadrul aceleiași generații și între generații, eficiență, elasticitate, păstrarea mediului etc.(Tabelul 1.1.).

Tabelul 1.1. Principiile generale ale dezvoltării durabile și transpunerea lor în turism

Principii generale ale dezvoltării durabile	Transpunerea lor în turismul durabil
<i>Eficiență</i> - Utilizarea resurselor de energie regenerabile și reciclarea pe cât de mult posibilă a materialelor.	Turismul să fie o activitate pozitivă de care să beneficieze mediul ambiant, comunitățile locale și vizitatorii.
<i>Elasticitate</i> - Principiul asigurării progresului prin menținerea locuibilității planetei pentru generațiile viitoare.	Relația dintre mediu și turism să fie avantajoasă în reciprocitate: mediul să susțină activitatea turistică pe termen lung, dezvoltarea turismului să nu contribuie la degradarea mediului.
<i>Păstrarea mediului</i> - Respectarea capacității de suport a mediului și a puterii de regenerare a tuturor resurselor constituie un principiu de bază și cheia dezvoltării economice pe termen lung.	Turismul să fie în așa fel dezvoltat încât să trebuie să se încadreze și să respecte caracteristicile destinației (ecologice, sociale, economice, culturale etc.). Formularea pragurilor de sustenabilitate (nivel 0-fără efecte).
<i>Echitatea în cadrul aceleiași generații și între generații.</i>	Calitate în serviciile turistice. Calitatea mediului ambiant actual. Suport legislativ adecvat.
<i>Integrarea unei perspective pe termen lung în procesul de luare a deciziilor.</i>	Protecția mediului trebuie integrată în politicile de dezvoltare turistică.

Prelucrare după: *Our Common Future: The World Commission on Environment and Development* (The Bruntland Report), G. Bruntland, editor. Oxford Press, 1987, Zăman și Gherasim, 2007, Bălțeanu și colab., 2006, Bugge, 2008

În sinteză, turismul trebuie să subscrie celor patru direcții majore de dezvoltare durabilă:

1. O durabilitate ecologică - cuprinde acea dezvoltare axată pe menținerea funcționabilității proceselor ecologice, cu accent pe păstrarea diversității resurselor biologice prin management adaptativ și integrativ;
2. O durabilitate socială ce favorizează și garantează dezvoltare economică fără discriminări între generații și intra-generații; mărește sau contribuie la satisfacția turistului și a actorilor implicați în industria turistică;
3. O durabilitate culturală care garantează menținerea culturii în formele ei diverse, cu păstrarea identităților comunitare;
4. O durabilitate economică pentru asigurarea unei dezvoltări economice eficiente, pe baza utilizării conștiente a resurselor și promovarea calității produselor, a ciclului vieții lor, o distribuire mai corectă a veniturilor și către comunitățile locale, pârghie pentru mărirea calității vieții.

La nivelul turismului, Uniunea Europeană urmărește: implementarea turismului durabil prin Agenda 21; dezvoltarea turismului prin strategia biodiversității în ariile protejate; dezvoltarea unui turism cu impact scăzut prin programul Natura 2000⁶.

Primele documente care reglementează politica dezvoltării turismului durabil în Europa sunt: „Carta Verde a UE pentru turism” (1995); ECONETT (European Community Network for Environmental Travel and Tourism, Rețeaua pentru turism și mediu)1995, urmate în anul 2003 de adoptarea unor măsuri prin documentul „Orientări fundamentale pentru durabilitatea turismului european” [COM (2003) 716]. În 2005, Parlamentul Europei propune introducerea unei etichete europene certificate privind turismul echitabil (European Fair Trade Tourism) pentru a încuraja standarde etice în turism, urmată de adoptarea rezoluției “Noi perspective și provocări pentru turismul european durabil”, privind concurența și calitatea serviciilor; siguranța în turism; noi inițiative privind turismul durabil⁶.

Tratatul de la Lisabona (2009) a creat cadrul comunitar pentru turismul european, iar Strategia „Europa 2020” a UE își propune printre altele: stimularea competitivității sectorului turistic din Europa; promovarea

---

⁶ <http://circa.europa.eu>

dezvoltării unui turism durabil, responsabil și de calitate (schimburi de bune practici, eticheta “turism de calitate”, crearea de criterii pentru turismul durabil); consolidarea imaginii și vizibilității Europei ca ansamblu de destinații turistice durabile și de calitate (crearea de marcă europeană); dezvoltarea instrumentelor financiare ale UE pentru dezvoltarea turismului⁷.

Pentru turism, dezvoltarea durabilă angajează actorii în gestionarea corectă a resurselor turistice naturale, antropice și, în același timp, în a asigura ameliorarea calității vieții în așezările umane care primesc turiști, posibilitatea de a oferi vizitatorilor experiențele de primă calitate, păstrarea calității mediului ambiant, element esențial pentru vizitatori și gazde.

1.3. Limite și controverse în dezvoltarea durabilă a turismului

Paradigma dezvoltării durabile este provocarea secolului XXI generată de complexitatea transformărilor societății moderne. În acest context, turismul trebuie să se adapteze creativ, inteligent la schimbările survenite în climă, la hipermobilitatea populației, tendința de relaționare virtuală prin social-media, dezvoltarea economiei colaborative (sharing economy), circulară (bazată pe reciclare) etc. (Budeanu și colab., 2016). La nivel aplicativ, dezvoltarea turismului durabil poate fi compromisă, limitată de o serie de factori cum sunt:

- dorința de prosperare rapidă în afaceri care se poate baza pe o serie de elemente ale turismului convențional și neaplicarea unor direcții sustenabile pe termen lung;
- nerespectarea deontologiei profesionale la nivel local;
- educația consumatorului către respect față de mediu redusă sau comportament neadecvat pe principiul că libertățile sunt mai mari în calitatea de turist;
- posibile creșteri către turismul în natură pe areale foarte cerute, ce pot compromite calitatea mediului în contextul unui turism mai puțin controlat;
- capacitatea limitată a resurselor planetei pentru susținerea creșterii populației în ritmul actual;

---

⁷ <http://europa.eu>